

Til allsherjarnefndar. Frá dómsmálaráðuneyti.

Hér að neðan er gerð grein fyrir þeim ákvæðum í útlendingalöggjöf á Norðurlöndunum sem tryggja eiga stöðu erlendra kvenna sem sæta ofbeldi í hjúskap.

1. Norsk útlendingalöggjöf

Í 6. mgr. 37. gr. norsku útlendingareglugerðarinnar¹ er að finna svokallað „misnotkunarákvæði“ (n. *mishandlingsbestemmelsen*) sem kveður á um að heimilt sé að veita kvenkyns umsækjanda dvalarleyfi, sem missir rétt til dvalar vegna sambúðarslita, ef hún muni lenda í erfiðleikum vegna stöðu sinnar í heimalandi á grundvelli félagslegrar og menningarlegrar stöðu. Þrátt fyrir að slíkt sé ekki fyrirsjáanlegt skal þó veita dvalarleyfi þegar konan eða barn hennar hefur sætt misnotkun í sambúðinni. Reglugerðarákvæðið hljóðar svo:

6. mgr. 37. gr. útlendingareglugerðarinnar:

„Kvinne som verken fyller vilkårene i tredje, fjerde eller femte ledd, kan få tillatelse etter bestemmelsene i § 21 femte ledd dersom hun som følge av samlivsbruddet vil få urimelige vanskeligheter i hjemlandet grunnet de sosiale og kulturelle forhold der. Selv om slike grunner ikke tilsier det, skal tillatelse etter § 21 femte ledd gis dersom kvinnen eller eventuelle barn er blitt mishandlet i samlivsforholdet.“

Sjónarmiðið sem að baki þessu ákvæði býr er að ekki skuli þvinga konu áfram í sambúð til að halda dvalarleyfi sínu ef hún eða börn hennar sæta misnotkun af hálfu maka hennar. Ekki hefur þýðingu hvor aðilinn hefur haft frumkvæði að sambúðarslitunum. Hugtakið misnotkun er túlkað nokkuð vítt og er ekki bundið við líkamlegt ofbeldi. Þar undir getur einnig fallið andlegt ofbeldi en aðalatriðið er að lífsgæði viðkomandi séu skert. Framkvæma þarf heildarmat á aðstæðum í hverju tilviki. Við matið verður m.a. að taka tillit til atburða, alvarleika þeirra, kringumstæðna sem þeir áttu sér stað við, hvort þeir séu hluti af hegðunarmynstri eða hvort um einstakan atburð hafi verið að ræða. Almenn óánægja í hjúskap eða sambúð, ágreiningur eða mismunandi hugmyndir um hlutverkaskiptingu á grundvelli menningarmunar er ekki nægilegt til að byggja á við beitingu ákvæðisins.

Til að ákvæðinu verði beitt verður að sýna fram á misnotkunina eða leiða líkur á að hún hafi átt sér stað. Ekki eru gerðar strangar kröfur í þeim efnum. Framburður umsækjanda er lagður til grundvallar nema ástæða sé fyrir hendi til að efast um trúðverðugleika framburðarins. Það er ekki krafa um að makinn sem beitti ofbeldinu sé ákærður.

Norðmenn lögðu fram frumvarp til nýrra útlendingalaga sl. sumar (júni 2007). Þar er lagt til að færa tilvitnað ákvæði inn í lögina. Í frumvarpinu er að finna ítarlegri umfjöllun um ákvæðið. Frumvarpið má nálgast hér: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dok/regpubl/otprp/20062007/Otprp-nr-75-2006-2007-.html?id=474152>

2. Sænsk útlendingalöggjöf

¹ Reglugerðina er að finna hér:

<https://www.udiregelverk.no/sitecore/content/Home/Rettskilder/Sentrale%20lover%20og%20forskrifter/Utlendingsforskriften.aspx>

Í 5. kafla sænsku útlendingalaganna², 16. gr., er fjallað um endurnýjun dvalarleyfis. Þar er tekið á aðstæðum kvenna sem sætta hafa ofbeldi í 2. tl. 3. mgr. Ákvæði 16. gr. hljóðar svo í heild sinni:

16 § En utlänning som med stöd av 8 § har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning får beviljas ett nytt tidsbegränsat eller permanent uppehållstillstånd på den grunden endast om förhållandet består.

En utlänning som har familjeanknytning enligt 3 § första stycket 1 eller 2 b eller 3 a § första stycket 1 eller andra stycket och som har haft tidsbegränsat uppehållstillstånd i två år får ges ett permanent uppehållstillstånd. Om det finns särskilda skäl, får permanent uppehållstillstånd ges för tvåårsperiodens slut.

Har ett förhållande upphört får uppehållstillstånd ändå ges, om

*1. utlänningen har särskild anknytning till Sverige,
2. förhållandet har upphört främst på grund av att i förhållandet utlänningen, eller utlänningens barn, utsatts för våld eller för annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid, eller*

3. andra starka skäl talar för att utlänningen skall ges fortsatt uppehållstillstånd. Lag (2006:220).

Meðal skilyrða fyrir beitingu ákvæðisins er að umsækjandi hafi orðið fyrir alvarlegri eða endurteknum árásum af hálfu maka og að sambúðin hafi slitnað vegna þessa ofbeldis. Þá er gerð krafa um að sambandið hafi verið alvarlegt frá byrjun og að sambúðin hafi ekki varað í stuttan tíma.

3. Dönsk útlendingalöggjöf

Í dönsku útlendingalögunum er ákvæði um stöðu þeirra útlendinga sem slíta sambúð vegna ofbeldis eða mistotkunar raðað með ákvæðum 19. gr. sem fjallar um innköllun dvalarleyfa. Í 8. mgr. 19. gr. segir svo³:

„Stk. 8. Ved afgørelsen om inddragelse af en opholdstilladelse meddelt i medfør af § 9, stk. 1, nr. 1, eller § 9 c, stk. 1, skal der tages særligt hensyn til, om opholdsgrundlaget ikke længere er til stede som følge af samlivsophør, der skyldes, at udlændingen med opholdstilladelse efter § 9, stk. 1, nr. 1, eller § 9 c, stk. 1, har været udsat for overgreb, misbrug eller anden overlast m.v. her i landet. ”

Af ákvæðinu leiðir að hafi sambúð verið slitið vegna þess að útlendingur var beittur ofbeldi eða hann hafi sætt annarri misnotkun í sambúðinni getur danska útlendingastofnunin ákveðið að viðkomandi útlendingur haldi dvalarleyfi sínu. Til að svo geti orðið verður að sýna fram á ofbeldið með lögregluskýrslum, læknskýrslum o.s.frv. ásamt yfirlýsingu frá kvennaathvarfi ef viðkomandi dvelur í slíku athvarfi. Jafnframt verður að staðfesta að ofbeldið hafi beinlínis orsakað sambúðarslitin. Þá er litið til tengsla viðkomandi útlendinga við landið þar sem m.a. er lögð áhersla á hversu lengi viðkomandi hefur dvalið í landinu. Dönskukunnátta, atvinna og tengslanet hefur jafnframt þýðingu við ákvörðunina. Einnig er skoðað hvort það sé mjög íþyngjandi fyrir konuna að snúa tilbaka til síns heimalands miðað við aðstæður.⁴

²Sjá hér tengil:

http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&dok_id=SFS2005:716&rm=2005&bet=2005:716

³Sjá tengil: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=29079>

⁴ Heimildir: <http://www.nyidanmark.dk> og <http://www.lokk.dk/vaerktoejskasse/opholdstill.htm>

4. Finnsk útlendingalöggjöf

Í finnsku útlendingalögunum⁵ er ekki að finna ákvæði sambærilegt og þeim sem hafa verið rakin hér að ofan á hinum Norðurlöndunum. Í framkvæmd er hins vegar beitt ákvæði 5. mgr. 54. gr. útlendingalaganna sem fjallar um framlengingu dvalarleyfa og búsetuleyfi. Ákvæði 54. gr. hljóðar svo:

54 § Beviljande av fortsatt tillstånd

„Ett nytt tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljas om villkoren för det föregående tidsbegränsade uppehållstillståndet fortfarande uppfylls.

Om en utlänning har fått uppehållstillstånd på grund av internationellt skydd, beviljas ett nytt tidsbegränsat uppehållstillstånd, om det inte på basis av de omständigheter som framkommit förefaller uppenbart att de villkor på grundval av vilka det föregående tidsbegränsade uppehållstillståndet beviljades inte längre uppfylls.

En utlänning som med stöd av 45 § 1 mom. beviljats tillfälligt uppehållstillstånd för arbete eller näringsidkande, beviljas efter två års oavbruten vistelse i landet kontinuerligt uppehållstillstånd, om villkoren för beviljande av tillstånd fortfarande uppfylls.

En utlänning som med stöd av 45 § 1 mom. 3 punkten beviljats tillfälligt uppehållstillstånd för studier, beviljas efter avlagd examen ett nytt tillfälligt uppehållstillstånd för sökande av arbete.

En utlänning som med stöd av 51 § beviljats tillfälligt uppehållstillstånd på grund av hinder för avlägsnande ur landet och ett offer för människohandel som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd beviljas efter två års oavbruten vistelse i landet kontinuerligt uppehållstillstånd, om de omständigheter med stöd av vilka utlänningen beviljades det föregående tidsbegränsade uppehållstillståndet fortfarande föreligger.

Ett nytt tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljas på nya grunder, om utlänningen kunde beviljas första uppehållstillstånd på dessa nya grunder. En utlänning som beviljats tillfälligt eller kontinuerligt uppehållstillstånd på grund av familjeband kan beviljas uppehållstillstånd efter det att familjebandet brutits, om han eller hon har fast anknytning till Finland.,,

Samkvæmt heimildum frá finnska innanríkisráðuneytinu⁶ segir í leiðbeiningum finnsku útlendingastofnunarinnar að það gæti verið ósanngjarnt að binda endi á dvalarleyfi útlendinga á grundvelli fjölskyldusameiningar ef hjúskapur eða sambúð hefur verið slitið vegna ofbeldis. Í slíkum tilfellum sé brottvísun því sjaldgæf í framkvæmd ef viðkomandi hafi dvalið í landinu um nokkurt skeið. Hafi útlendingur nýlega komið til landsins og hafi því ekki myndað nein tengsl við landið kunni brottvísun hins vegar að koma til skoðunar. Hvert tilvik virðist samkvæmt þessu vera metið sérstaklega.

Haukur Guðmundsson / Rósa Dögg Flosadóttir.

⁵ Sjá tengil: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2004/20040301>

⁶ Heimild: Jorma Kantola, Legislative Counsellor, Ministry of the Interior, Migration Department, 29. apríl 2008.